
Hieno- varainen analyysi kolmen sisaren kirjallisesta maailmasta

**Maarit Leskelä-Kärki: Kirjoit-
taen maailmassa. Krohnin
sisaret ja kirjallinen elämä.
SKS:n toimituksia 1085, SKS
2006 Helsinki. 685 s.**

■ Maarit Leskelä-Kärjen väitöskirja *Kirjoittaen maailmassa. Krohnin sisaret ja kirjallinen elämä* on kunnianhimoinen tutkimus, jossa terävä kulttuurihistoriallinen analyysi yhdistyy poikkeuksellisen herkkävireiseen ja huolella eriteltyyn aineiston tulkintaan. Käsitteilyä sävyttää lisäksi ymmärättävä ja kunnioittava suhde tutkimuskohteisiin, oman tulkitsijanroolin jatkuva tarkkailu sekä koko työn läpäisevä eettinen pohjavire. Leskelä-Kärjen väitöskirja on poikkeuksellinen myös laajuudeltaan, mikä sinänsä ei ole mikään ansio, mutta tässä tapauksessa ei myöskään kovin suuri rasite. Tekijän tarvitsemille lähes 700 sivulle löytyy näet hyviä syitä, joista useimmat liittyvät tutkimuksen olennaisiin vahvuuksiin.

Tutkimuksen kohteena on Krohnien kulttuurisuvun kolme 1800-luvulla syntynyttä ja 1900-luvun alkupuolella kirjallisessa elämässä vaikuttanutta sisarusta. Tunnetuin ja tutki-

tuin näistä on epäilemättä Aino Kallas, mutta kirjallisuuden kenttiä arvottomammasta lähtökohdastaan tekijä onnistuu nostamaan kiinnostavuudessaan vähintäänkin Kallaksen veroisiksi myös sisarusarjan kaksi muuta jäsentä, Helmi Setälän ja Aune Krohnin. Sisarkolmikosta Helmin elämä ja kirjailijaidentiteetti näyttyy erikoisimpana, tutkijaa itseäänkin hämmentävänä. Etenkin hänen myöhäisimpien vuosiansa spiritualistista kirjallista toimintaa on vaikea arvioida yleisten kirjallisten kriteereiden mukaan. Myös persoonallisuudeltaan Helmi kätkeytyy ja jättää tutkimuksen jälkeenkkin auki monia haastavia tulkintalinjoja. Yhtä uraa uurtavaa Leskelä-Kärjen tutkimuksessa on sisarusarjan nuorimman, Aune Krohnin persoonan, elämäntavan ja kirjallisen työn valottaminen. Äitinsä uhratun hoitajan ja maaseudulle elämäkumppaninsa kanssa vetäytyneen syvästi uskonnollisen naisen kuva muuttuu, kun tekijä kuorii näkyviin hänen kirjallisen tuotantonsa koko kirjon. Aune osoittautuu myös aktiiviseksi saarnaajaksi, opettajaksi ja seurakunnalliseksi vaikuttajaksi Hattulan Parolan kylässä. Sukuklaaniin sopimattomaksi itsensä tuntevan ja elämänvalinnoillaan siitä erottautuvan Aunen kirjeiden kautta valottuvat tarkkanäköisesti myös sisarusten väliset suhteet ja Krohnien itsestään vaaliman sukuidentiteetin piirteet.

Tutkimusasetelmansa Leskelä-Kärki rakentaa huolellisesti, askel askeleelta edeten. Ensin hän ilmaisee tavoitteekseen ”analysoida naisten kir-

joittamisen kulttuurisia, historiallisia ja sosiaalisia ehtoja kolmen kirjoittavan naisen kohdalla” – tarkemmin ottaen hakevansa ”vastauksia siihen, millaisia toiminnan muotoja kirjoittaminen tarjosi Krohnin sisarille 1900-luvun alun suomalaisessa kulttuurissa ja yhteiskunnassa ja miten he itse ymmärsivät kirjoittamisen merkityksen.” (s. 30) Tämän jälkeen näkökulma täsmentyy sukupuolispesifiksi, jonka premissit lasketaan monen muun naishistorioitsijan tavoin Joan Scottin teoreettisen työskentelyn varaan. Tulkinnaalliseksi juonteiksi nostetaan lisäksi Krohnin perheen fennomaaninen aatetausta, suomalaisen kirjallisuuden ja kirjallisten kenttien modernisoituminen sekä ehkä kiinnostavimpana sisaruuden merkityksen pohtiminen kunkin tutkimuskohteen kirjailijaidentiteetin rakentumisessa. Sukupuolispesifin tavoitteenasettelun tekijä muotoilee jo tuloksia ennakkoivasti: ”Tarkastelemalla heidän (sisarten IS) kirjoittamista tavoitteenani on osoittaa naisten moninainen aktiivisuus modernisoituvan suomalaisen kirjallisuuden kentällä sekä analysoida, mitä naisten kirjoittaminen merkitsi erityisemmin heille itselleen oman identiteetin rakentamisessa ja laajemmin kulttuurissa.” (s. 56)

Analyysin kohdentaminen saman perheen kolmen sisaren elämänhistoriaan, kirjalliseen toimintaan ja keskinäiseen vuorovaikutukseen tarjoaa mielenkiintoisen tarkastelukulman niin modernisoituvaan kirjallisuuden kenttään kuin kunkin sisaren kirjailijaidentiteetin rakentumiseen. Helmi Setälän

runsaiden käännösten ja usein automaattikirjoituksena laadittujen spiritualististen julkaisujen sekä Aune Krohnin niin ikään merkittävän käännöstoiminnan ja uskonnollisten julkaisujen huolellisella erittelyllä Leskelä-Kärki vetää näkyviin kokonaisen piiloon jääneen, paljolti naisisen kirjoittamisen maailman. Ei-julkiseen kirjoittamisen alueeseen kuuluvat myös päiväkirjat ja kirjeenvaihto, jonka merkitys puolivierallisena tiedonvälityksenä, keskustelufoorumina ja identiteetin määrittämisen paikkana oli vielä sata vuotta sitten olennaisesti toinen kuin nykyään. Aino Krohnin päiväkirjat ja sisarten välinen laaja kirjeenvaihto muodostavat myös tutkimuksen keskeisimmän lähteaineiston, jonka käsittelyyn ja tulkintaan liittyvää problematiikkaa sekä aineiston käyttöön liittyviä tutkimuseettisiä ongelmia tekijä esittelee esimerkillisesti. Leskelä-Kärki painottaa muun muassa kirjeiden dialogisuutta ja muistuttaa päiväkirjojen performatiivisuudesta, jonka hän – hieman yllättäen – katsoo mahdollistavan niiden tutkimuksellisen käytön tekijän intimitteettiä rikkomatta.

Valitsemallaan tarkastelutavalla Leskelä-Kärki kutoo Krohnin kolmen sisaruksen ympärille tiheän ja moneen suuntaan avautuvan merkitysten kudelman, jonka säikeiden erittelevällä tarkastelulla hän samalla suorittaa tutkimuskohteidensa monitasoisen historiallisen kontekstualisoinnin. Tämä kaksisuuntainen ratkaisu on toimiva, vaikka sen toteutus synnyttääkin hieman toisteista vaikuttavan disposition.

Toistoa syntyy myös tutkijan tavasta sanoa silloin tällöin sama asia kahteen kertaan, hieman eri tavoin muotoiltuna. Samoin sitaattit selvennetään usein lukijalle ilman tulkinallista lisäarvoa. Paikoittaisesta toistosta huolimatta tutkimus pysyy kuitenkin hyvin koossa ja tekijä onnistuu avaamaan lukijalle todellisen kulttuurihistoriallisen runsauden-sarven, jossa yksityinen solmiutuu vaivatta yleiseen ja yleinen tekee yksityisen ymmärrettäväksi.

Tutkimuksen sivumäärää ei kuitenkaan pienistä toistoista huolimatta voi kovin paljon moittia. Sen ansiosta lukija voi näet hyvin seurata Leskelä-Kärjen tutkimus- ja tulkintaprosessin spiraalimaista etene mistä lähtien yleisestä ja päätyen syvästi intiimiin ja henkilökohtaiseen. Toista esitarkastajaa lainaten: ”Leskelä-Kärki on onnistunut tutkimuksessaan *näyttämään*, mihin hänen päättelynsä perustuvat. Nivel täessään kirjailijasisarten kirjeiden ja kaunokirjallisten teosten tekstejä toisiinsa ja aikaansa ja vertailemalla heidän eri foorumeille kirjoittamiaan tekstejä Leskelä-Kärki kutsuu lukijan mukaan arvioimaan, kuinka osuvasti tai uskottavasti hän tutkimuksessaan hahmottelee Helmi Krohnin, Aune Krohnin ja Aino Kallaksen kirjailijuutta, kuvaa ja tulkitsee heidän vaikutustaan toistensa kirjailijaidentiteetin muovautumiseen sekä käsittelee heidän asettumistaan aikansa kirjalliseen elämään ja mielipideilmas- toon.” (Katarina Eskola)

Vaikka jokainen kolmesta sisaresta saa Leskelä-Kärjen käsittelyssä hienovaraisen, tasa-

puolisen ja ymmärtävän koh- telun, pientä huomautettavaa- kin löytyy. Muun muassa Au- nen uskonnollisen ominaislaa- dun tutkimuksellisessa kon- tekstualisoinnissa tekijän nais- spesiifi lukutapa näyttää johta- neen tulkintaa niin, etteivät tutkimuskohteen kaikki äänen- painot pääse välttämättä kuu- luviin. Nähdäkseni Aunen us- konnollinen identiteetti ja ra- dikaali elämäntavan muutos olisivat saaneet lisää syvyyttä, jos myös suomalaisen maa- laisyhteisön hengellinen perin- ne herätysliikkeineen olisi huomioitu yhtäläisesti naisten suosiman yhdistyskristillisyy- den rinnalla. Myös Helmin hen- gellisen ympäristön ja koke- musmaailman analyysille olisi ollut eduksi, jos tulkintaa ei olisi niin voimakkaasti ohjan- nut naisten keskinäisten suh- teiden jäljittäminen vaan tilaa olisi jäänyt myös nais erityisyyt- tä painottavan sukupuolijaon ylittävälle uudelleenarvioinnei- le. Krohnien fennomaanisen aatetaustan hienosyisempi erit- tely samoin kuin laajempi pe- rehtyminen suomalaisen natio- nalismin sisäisiin eroihin olisi puolestaan tuonut lisäymmär- rystä sisarkolmikron kirjalliseen toimintaan ja heidän luonte- vaan liikkumiseensa niin inti- meillä kuin julkisillakin elä- mänalueilla. Nämä ovat kui- tenkin pieniä huomautuksia tutkimuksen merkittävien an- sioiden rinnalla. Ansioista vä- häisimpiä ei ole Maarit Leske- lä-Kärjen kyky tuottaa kiehto- vaa tekstiä, jossa huolellinen argumentointi ja analyttinen erittely yhdistyvät ilmaisulli- seen selkeyteen. Esitys tihenee loppua kohden siinä määrin, että lukija tuntee pienoista hai-

keutta joutuessaan laskemaan teoksen käsistään.

Tieteelliselle keskustelulle on hyödyksi, jos myös onnis- tunut tutkimus jättää tilaa ky- symyksille ja jatkopohdintoile. Leskelä-Kärki nostaa niitä itsekin esiin tutkimuksessaan. Hän pohtii muun muassa omia tyytymättömyydentunteitaan kun Krohnin sisaret eivät vas- taa hänen toivomallaan tavalla nais erityisyyttä painottaviin kysymyksenasetteluihin. Tutki- muksellisena reflektiona poh- dinta on loistavaa, mutta olisin toivonut sen johtavan hieman pidemmälle. Tekijän ansiok- kaista perusteluista huolimatta en näet tullut vakuuttuneeksi siitä, että Joan Scott diskursii- vis-tekstuaalisine tutkimusnä- kemyksineen tarjoaa parhaan mahdollisen teoreettisen taust- toituksen voimakkaasti toimin- ta ja kokemusta painottavalle hermeneuttis-empaattiselle lu- kutavalle. Scottiin tukeutumi- nen on yllättävää myös siksi, että häntä on arvioitu kriitti- sesti nimenomaan historialli- sen subjektin kadottamisesta ja kokemuksen paikantamisesta pelkästään käsitteellisen ana- lyysin tasolle, kun taas Leske- lä-Kärki itse pyrkii hermeneut- tis-empaattisella lähestymista- vallaan kunnioittavaan vuoro- puheluun tutkimuskohteiden omien kokemus- ja tunnemaai- lmojen kanssa.

Avoimeksi jääkin, miksi te- kijä on halunnut pitäytyä teo- reettiseen lähtökohtaan, joka näyttää ajavan hänet tutkimus- kohteen itseymmärryksen kan- nalta rajoittuneisiin tulkintoi- hin sen sijaan että hän olisi todennut ongelman ja arvioi- nut teoreettiset premissit uudel- leen. Tämä valinta olisi ehkä

nostanut esiin myös sen vaikean kysymyksen, miten tutkimuksen metodologia pitäisi rakentaa, että se hyväksyisi nykyhetkestä nousevat kysymykset käsitteellisine jäsenystapoineen, mutta tekisi samalla oikeutta niille historian toimijoille, joilla ei ollut mitään tietoa lingvivistisestä käänteestä.

Maarit Leskelä-Kärki lopettaa poikkeuksellisen onnistuneen tutkimuksensa viisaisiin pohdintoihin tutkimuseettisistä kysymyksistä. Kaunis ja syvälinen lopetus osoittaa, että väittelijä on päässyt pitkälle sillä tiellä, jolla me kukin osaltamme joudumme kohtaamaan sen vaikean kysymyksen, miten ja millä perustein oikeutamme toimintamme historian-tutkijoina.

Irma Sulkunen